

Året då Strand bildades.

En fascinerande läsning

Det är fascinerande att bläddra i gamla tidningslägg. En årgång dagstidningar skapar en levande bild av det samhälle som då var. En händelse kommer upp en dag i tidningen, stadsfullmäktige tar ett beslut, ett brott begås, en olycka inträffar och sedan följs det upp i tidningens spalter genom kanske hela året. Med litet fantasi är man plötsligt med i den tiden.

Året då Strand bildades

Jag har roat mig med att gå igenom några tidningslägg för året då Strand bildades och sedan för år 1902, det första riktiga verksamhetsåret. Som vi redan nämnt lever vi med mystifikationen, att det första protokollet är daterat den 3 november, medan stadgarna antogs två månader tidigare, den 25 augusti.

År 1901 var en varm sommar. Turligt nog kom det några ordentliga rotblötor under våren, så höskörden blev skaplig, men sedan blev värmen och torkan besvärande. Det var en huggormssommar utan all like. Det blev ont om vatten i sågrännorna och förbud att hämta vatten och vattna kreatur i brunnen i Rådhusparken vid Trädgårdsgatan. Det värsta blev sedan, att även 1902 blev ett torrår. I delar av landet ledde det till missväxt.

Förändringens vindar

I alla tider tycker man att man lever i en ny tid. Hudiksvall hade nog länge varit ganska stillastående, men nu börjar man kunna notera nya vindar.

Den 1 februari 1902 skriver tidningen att arbetet med nya sågen å Håstaholmen pågår nu med full fart.

Med industrialismen kommer folkrörelserna och så även i Hudiksvall. Det var inte bara Strand som bildades 1901 utan även Folkdansens vänner och den 7 september noterar tidningen att "*En arbetarekommun ska bildas härstädes*".

För hög kommunalskatt tycker HP.

Skattesatsen var 3,50 per skattekrona. Det enda motivet för att hålla en så hög skatt är, tror HP, att de styrande ej vill "*vänja de skattedragande några ovanor. Något oafvisligt behov att disponera ett så högt belopp finnes nämligen nu icke, som vi tror oss kunna visa.*"

Två tidningar i liten stad.

Staden hade visserligen växt under 1800-talet, men hade vid ingången till det nya seklet ändå bara 4921 invånare, att jämföra med Söderhamn som hade 9624. Två tidningar hade vi, Hudiksvallsposten med en upplaga på 2074 ex per dag och Hudiksvalls Nyheter på 1360. Förvånansvärt bra upplagesiffror på så liten befolkning! Hudiksvallsposten kostade 5 öre som lösnummer och 4,50 som helårsprenumeration.

En annan värld -

Läsningen är nöjsam av två skäl. Det är en värld som speglas som ganska mycket påminner om Grönköping. Det är många notiser om stadens litet uppblåsta borgerskap, om kor, som ätit i sig nålar, och om konstiga företeelser i naturen. Det märkligaste i det fallet upplevde nog ångbåtskapten Dahlin, som utanför Lingaröbukten såg en sjöorm. Varelsen hade ett hundhuvud, som den bar ganska högt, och den simmade så fort, att vattnet forsade runt huvudet.

Man hade ett ganska stort utbud av musik, teater och muntrationer. En del mera spektakulära än andra.

Så gav t.ex. på teatern söndagen den 6 januari kl. 8em den sköna amerikanska Miss Hetty från USA en föreställning som innehöll "*Trolleri, Magi, Hypnotism Tankeläsning och Spiritism*".

Jag kan inte heller undanhålla den som ev. läser detta vad som sägs i annons om spriten. Det heter: "*Brännvin. Absolut 10-dubbelrenat. Vid köp av minst 20 liter - 80 öre per liter.*"

- som man ändå känner igen.

Nöjet i läsningen ligger också i att man, trots denna annorlunda värld, ändå känner igen problemen. Vilka specialitéer ska t.ex. finnas på det tämligen nybyggda sjukhuset? Det är väl en fråga som är aktuell. Den 31 augusti 1901 rapporterar tidningen att lasarettets direktions hos landstinget gjort

framställning om att få pengar till en "dårstuga". I september beviljar landstinget medel, dock inte till en så stor dårstuga som man tänkt sig i Hudiksvall. Det fick räcka med sex celler.

Och visst känner man väl också igen följande problem även i dagens samhälle. Jag saxar ur tidningen den 24 april:

Ligapojkarna, mestadels från Ävik, har under senare tiden tagit sig för att drifva omkring på gatorna och antasta fredliga vandrare med råa ord och äfven handgripligheter.

Vem var det som sa något om att aldrig har ungdomen varit så bedrövlig som den är nu. Tror ni inte, att den tidens unga precis som dagens ursåktade sig med, att "det var bara en fyllegrej".

Polisen har det jobbigt och omorganiserar.

Över huvud taget är tidningarna fyllda av notiser om brott, mindre grova och grova, och av domstolsreferat. Man riktigt frossar i blod, och det är det enda som får breda ut sig i de fåtaliga spalterna. Påtagligt är hur ofta man skar varandra med kniv.

Polisen hade det säkert jobbigt och den 27 maj 1902 skriver HP: *Allmänt möte var i lördags utlyst för att öferlägga om huruvida Hudiksvalls ordningsvakt kräfver omorganisation"*

Visst ler dagens poliser ett igenkännande leende?

Även världen utanför Hudiksvall speglas.

Tidningen hade fyra stående avdelningar, Hudiksvall, Landsorten, Stockholm, Världen. Den som flitigt läste sin HP var faktiskt ganska väl orienterad. Naturligtvis pågick det ett krig. Idag är det Tjetjenien, då var det Sydafrika, där boerkriget höll ut på sitt tredje år. Tidningen har en ström av notiser.

Ostkustbanekommittén.

Av mycket stor betydelse var den rapport som Ostkustbanekommittén lämnade. Tidningen har ett referat den 14 september 1901. Kommittén konstaterar att ostkustbanan skulle bli "ej blott nyttig utan nödvändig".

Den kostnadsberäknades till 17 975 000, till 19 012 000 om skenvikten ökades med 10 kg per meter. Debatten om och kring banan blev sedan en lång följetong. Landstinget i Västernorrland säger ett snabbt ja till banan, medan Gävleborgs landsting säger nej. Banan "behövs ej"! Lika svårflörtade är stadsfullmäktige i Hudiksvall. Omkringliggande kommuner beslutar snabbt om aktieteckning men Hudiksvall avvisar anbudet. Man hänvisar till att man inte har råd, bl.a. beroende på att man satsat och satsar stora pengar på skolbyggnationer.

Egentligen klämde nog skon på en annan tå. Det var så att kommunen var engagerad i ett annat järnvägsföretag, Norra Hälsinglands Järnväg. Det var väl det som vi senare kom att kalla "Bergsjökoa". Det var inget lysande företag. Tvärtom den drog med sig årliga förluster. Man kan kanske förstå att Hudiksvalls fäder i det läget drog sig för att gå in i ännu ett järnvägsäventyr. Man insåg naturligtvis också, att den nya banan skulle ta marknadsandelar av den gamla.

Trots allt aktieteckning.

Efter många debatter med till synes högt tonläge ändrade kommunfullmäktige sitt beslut från 1901, enligt referat i HP den 10 april 1902, och bestämde att man skulle teckna aktier i ostkustbanan med 100000 kronor. En anseelig summa i den tidens penningvärde.

- och hur var det då med idrotten?

Ja, äntligen, tycker väl några som orkat läsa så här långt, kommer han till sak. Vad skriver nu tidningen om den riktigt stora händelsen under 1901, Strands bildande? Låt mig genast säga det rätt och brutalt: Inte ett ord!

Men den 28 januari 1902 står föreningens namn nämt för första gången och notisen lyder:

"Skidtävling var i söndags anordnad av Strands idrottsförening. På grund av då rådande töväder och följaktligen ett dåligt skidföre, så blev det följande resultat. (Vad menas tro?)

Sedan kommer resultatlista, också med ordentliga angivelser vad var och en fått i pris. Därefter är det tyst i tidningen även under 1902 om Strand.

Undanskynd tillvaro i tidningsspalterna.

Över huvud taget ges inte idrotthändelser stort utrymme, om vi bortser från skarpskytterörelsens tävlingar. Varje liten ort hade tydligen en skytteförening, och deras tävlingar redovisas noggrant. I synnerhet under sommarhalvåret kan resultatlistorna uppta åtskilligt spaltutrymme.

Naturligtvis låg här försvarsintressen bakom. Både stat och kommun gynnade skytterörelsen.

Hudiksvalls kommunalfullmäktige beviljade år 1901 skytterörelsen 500 kronor för det kommande året. Det var mycket pengar.

Hudiksvalls idrottsförening livaktigast.

Av de sporadiska referaten i tidningen vill det synas som om dåtida Hudiksvalls idrottsförening var den livaktigaste. Skidtävlingar var vanligt förekommande. Den 4 februari 1902 var det extra festligt. Efter tävlingen samlades man då på Sanna gästis för middag och prisutdelning.

Övriga idrotter märks nästan inte alls i tidningens spalter under Strands första år, och i synnerhet verkar det inte som om Strand får vara med. Det var väl som nu - vi är för bra för att någon frivilligt ska utmana oss.

Ett litet annorlunda idrottsreferat finns i tidningen den 5 oktober 1901: Det heter:

Vid sparkbollstävling i söndags mellan Hudiksvalls idrottsförening och sportklubben Helsing afgick Hudiksvalls idrottsförening som segrare.

I diskuskastning, stafhopp, trestegssprång, hastighetslöpning 100 meter togos förstapriserna av Hudiksvalls Idrottsförening. I kulstötning segrade sportklubben Helsing.

Som synes inga namn!

Tidningen är skeptisk till idrotten.

Det framgår ganska tydligt, att tidningens skribenter ser på idrotten med stor misstänksamhet. Korta sportreferat förekommer men vid uppseendeväckande många tillfällen avslutas de med varningens ord.

Tidningen kan inte låta bli att konstatera att skidtävlingar blivit populära. Även små barn deltar.

I referat den 4 februari 1902 som avslutades på Sanna gästis heter det: *Skidsporten har blivit populär på grund av prisbordets frestelser*, och den 21 dec 1901 avslutas ett referat med orden:

Låten atleterna och dem som lägga an på att blifva sportsmän till yrket uppdrifva sin muskelkraft till det yttersta, men hållen barnens och de ungas kropsöfvningar inom måttans râmärken, och framför allt söken afhålla dem från den ensidighet i gymnastiskt avseende, hvartill idkandet ev blott en idrott så lätt leder.

Märkligt nog rekommenderar tidningen varmt skridskoåkning. I samband med Hudiksvalls Skridskoklubbs årsmöte konstaterar tidningen med viss beklagan, att skidsporten har blivit populärare än skridskosporten. Nu kan också skidsporten vara nyttig om den bedrivs med måtta, kanske lika nyttig som skridskosporten, dock *"endast med den skillnad, att skridskoåkningen bättre tillgodoser de estetiska kraven på skönhet.*

Nu vet du mer om året 1901, då det fantastiska inträffade, att Strands idrottsförening bildades. Hur det gick till får vi inte veta något om i tidningen. Det får vi klara ut på annat sätt.

Ragnar Sundberg